

Om ekonomiskt bistånd och kriminalitet

- En studie om socialt stöd och dess effekter på misshandel och stöld

Abstract

Since criminality started to rise steeply in most western welfare states following the second world war the relationship between welfare support and criminality has been debated. For a period of time thought to be an effective preventive measure against crime welfare support has since from time to time come to be seen by some as ineffective and in some cases even as a contributing factor to the rise in crime. It remains a contested issue as new theories, such as social support theory, which is employed here, attempt to contribute to the understanding of what effects general welfare has on overall crime levels. As a connection which is relatively well-researched in the USA, although still not yet fully understood, this study strives toward a better understanding by testing the relationship in a Swedish context. The relationship might not function in the same way considering that the US is a fundamentally different welfare-regime than Sweden, liberal and social-democratic respectively. Untangling the relationship is attempted by employing a multivariate regression analysis on a cross-sectional dataset consisting of data from 2012 covering 247 of Swedens total of 290 municipalities. The dependent variables consists of data for the total number of reported instances of; (1) aggravated assault and; (2) larceny and shoplifting. The main independent variable in turn consists of the municipalities average welfare payments per household and year. The theoretical framework is further defined by categorizing the crimes as either affective or material with regards to their envisaged motivations.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Tidigare forskning och teori.....	7
2.1 Tidigare forskning.....	7
2.2 Teorin om socialt stöd.....	9
2.3 Materiella och affektiva brott.....	11
2.2 Ekonomiskt bistånd i Sverige.....	12
3. Syfte och frågeställningar.....	13
4. Metod och material.....	14
4.1 Statistisk diagnostik.....	15
4.2 Beroende variabler.....	15
4.3 Oberoende variabel.....	16
4.4 Kontrollvariabler.....	16
5. Resultat.....	18
6. Diskussion och slutsatser.....	21
Källförteckning.....	24
Appendix.....	26
Bilaga 1-2	26

1. Inledning

Efterkrigstidens kriminalpolitiska debatter präglades i hög utsträckning av idén att kriminalitet var en följd av fattigdom. Det var därför en samhällelig sjukdom som botades genom politiska beslut som syftade till att förbättra medborgarnas socioekonomiska förutsättningar¹. Demokratierna i väst inledde en process av *dekommodifiering* där sociala skyddsnät utformades i syfte att skydda grundläggande mänskliga behov från marknadsekonomins fluktuationer. Barn fick rätt till skolgång oavsett ekonomisk bakgrund, billiga bostäder av hög standard byggdes, fri sjukvård och ekonomiskt understöd vid arbetslöshet institutionaliserades². Välståndet skulle dock inte få de avsedda effekterna i åtminstone ett avseende, kriminaliteten ökade tvärtom lavinartat i hela västvärlden från 1940-talet och framåt³.

Den här studien ska testa om en specifik del av det moderna välfärdssamhället, ekonomiskt bistånd, har brottspreventiva effekter. Har kommuner med högre bidragssummor lägre brott och omvänt? Det förhållandet mellan kriminalitet och bidrag har konstaterats i en mängd studier utförda i USA. Historiskt sågs det ekonomiska biståndets tänkta brottspreventiva effekter som en »gynnsam biprodukt av samhällets försök att förse fattiga med materiell hjälp och komfort«⁴. Ekonomiskt bistånd som botemedel mot kriminalitet är något som varit omdiskuterat ända sedan de förväntade brottspreventiva effekterna av det materiella välståndet uteblev. Generell välfärd överhuvudtaget har av dessa och andra anledningar kommit att angripas på olika punkter. Samhällelig generositet sägs leda till att systemet utnyttjas, att människor på själviska vis drar nytta av välfärdssystemen. Det finns också de som menar att välfärdssystem har ogynnsamma sociala effekter i största allmänhet. De anser att välfärden försvagar de sociala nätverk och den moral som sägs existera naturligt mellan samhällets medborgare. När samhället tar ansvar för medborgarnas belägenheter finns det inte längre några skäl för medborgarna att ta hand om varandra – vilket leder till en upplösning av familj- och vänskapsband⁵. Vissa angrepp har i och med detta haft innebörden att välfärdsåtgärder som ekonomiskt bistånd inte bara misslyckats med att minska utan till och med *ökat* kriminaliteten. Vissa länder har av skäl som dessa dragit slutsatsen att omfattningen av vissa biståndsprogram har visat sig politiskt och ekonomiskt ohållbara vilket lett till olika typer av kontroversiella åtgärder och neddragningar⁶, i Sverige exempelvis i samband med 90-talets krisår⁷.

1 Young, 1994:4.

2 Esping-Andersen, 1990:37; Frieden, 2006:ff.

3 Young, 1994:4.

4 Chamlin & Cochran., 2002:41.

5 Rothstein, 2010:36.

6 Savage et al., 2008:218.

7 Rothstein, 2010:32f.

OM EKONOMISKT BISTÅND OCH KRIMINALITET

En teoretisk grund för mekanismen mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet utarbetades under 1960-talet av Gary Becker⁸. Hans utgångspunkt var att merparten av kriminella handlingar i någon mån är ekonomiskt motiverade. Kriminella handlingar utförs när risken för att åka fast anses som tillräckligt ringa i förhållande till om avkastningen av legala medel kan tänkas vara lägre. På makronivå blir följden exempelvis att förändringar i arbetsmarknaden som leder till ökad arbetslöshet förändrar utfallet i kalkylen och gör kriminella aktiviteter potentiellt mer lönsamma. Ekonomiska recessioner ökar motivationen att begå brott samtidigt som avkastningen minskar i takt med att ekonomin blir sämre. Omvänt ökar möjligheterna att begå brott när ekonomin blir bättre samtidigt som det också minskar motivationen då det blir lättare att försörja sig genom lagliga medel. Ekonomiskt bistånd fungerar således som en buffert mellan individen och makroekonomins svängningar som förändrar kalkylen för den förväntade nyttan med att begå brott.

En förhållandevis stor mängd undersökningar som tittat på sambandet mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet har som tidigare nämnts utförts i USA vilket är att karaktärisera som en liberal välfärdsstat med en låg grad av dekommodifiering och högre krav på individuellt ansvarstagande när det gäller samhällets sociala skyddsmekanismer i kontrast till Sverige som är av typen socialdemokratisk välfärdsstat⁹. Skillnaderna mellan en liberal och socialdemokratisk välfärdsstat tar sig bland annat uttryck i en skillnad i synen på statens skyldigheter gentemot individen vilket i förlängningen innebär skillnader i hur givmilda statliga myndigheter är, men också i form av vilka sociala konsekvenser ekonomiskt bistånd får och under vilka omständigheter det uppbärs¹⁰. Den här studien ska testa om nivån av ekonomiskt bistånd påverkar nivån av kriminalitet på samma sätt som visats i tidigare studier utförda i USA.

Eftersom tidigare studier funnit negativa samband mellan kriminalitet och biståndsnivåer både i internationella och nationella jämförelser så bör det vara av intresse att undersöka förhållandet i Sverige. Ytterligare en faktor är att forskningsvärlden tidigare präglats av en tämligen omfattande konsensus kring minst två grundantaganden varav båda under senare tid kommit att ifrågasättas, utan att gå in i detalj på varför (vilket kommer att göras i teorikapitlet) så ifrågasätts: För det första att generell välfärd av socialdemokratiskt snitt leder till lägre brottsnivåer. För det andra att brottsnivåerna är intimt sammanhängande med de belopp som utbetalas; det vill säga att högre belopp leder till lägre kriminalitet och omvänt. Det första antagandet kvarstår i dagsläget som det minst kontroversiella av de

8 Becker, 1968.

9 Esping-Andersen, 1990:73f.

10 Fraser & Gordon (1994:309) exemplifierar med ett citat från Clarence Thomas, domare i USAs högsta domstol, som i ett uttalande sa så här om sin egna bidragsberoende syster: »She gets mad when the mailman is late with her welfare check. That's how dependent she is. What's worse is that now her kids feel entitled to the check, too. They have no motivation for doing better or getting out of that situation.« (Se vidare Savage et al., 2008 och Worrall, 2005 för ytterligare resonemang om de sociala konsekvenserna av att få ekonomiskt bistånd i USA.

två¹¹. Det är i det andra antagandet denna studie tar avstamp. De enskilt viktigaste motiven för undersökningen, inom- och utomvetenskapliga, är två: (1) Det råder stor osäkerhet kring hur relationen mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet ser ut mot bakgrund av att sambandet och de teorier som antas förklara det mestadels testats i en liberal välfärdsstat och att sambandet med tanke på skillnaderna mellan välfärdsregimerna inte nödvändigtvis ser likadant ut i Sverige samt; (2) att osäkerheten kring hur sambandet ser ut uttrycker ett behov av ytterligare forskning som kan ligga till grund för normativa såväl som praktiska ställningstaganden.

2. Tidigare forskning och teori

Detta kapitel kommer att belysa tidigare forskning, studiens teoretiska ramverk, något om ekonomiskt bistånd i Sverige samt avslutas med en sammanfattning. Den tidigare forskning som redovisas är ett urval av de undersökningar som utförts om det ekonomiska biståndets brottspreventiva effekter. Vidare presenteras några av de teoretiska förutsättningar som nyss nämnda forskning vilar på och som också ligger till grund för den här undersökningens analys. Avslutningen består av en kort genomgång av det ekonomiska biståndets roll och politiska kontext i Sverige och avslutas med en sammanfattande diskussion av hur teorierna och skillnaderna mellan liberala och socialdemokratiska välfärdsstater förhåller sig till föreliggande studie.

2.1 Tidigare forskning

Sambandet mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet har, som jag tidigare nämnt, utforskats i en mängd studier i USA. Den oberoende variabeln har vanligtvis utgjorts av olika operationaliseringar av det amerikanska biståndsprogrammet AFDC (Aid to Families with Dependent Children) som startades med syfte att genom ekonomiskt bistånd stödja ensamstående kvinnor med barn¹². Studier genomförda före 2005 fann med mycket få undantag ett negativt samband mellan ekonomiskt bistånd och olika former av kriminalitet. Högre beloppsnivåer korrelerade nästan uteslutande med minskade brottsnivåer. DeFronzo (1983) anses vara en av de första studierna av det här slaget och visade på statistiskt

11 Pratt & Godsey, 2003; Savage et al., 2008.

12 Att programmet i praktiken var avsett att fungera som ekonomiskt stöd till ensamstående kvinnor med barn har i den kriminologiska forskningen uppmärksamats som problematiskt (Burek, 2006:243). Regelverket skapade i någon mån ett incitament till skilsmässor för fattiga familjer (Rosenfeld, 1986; Murray, 1984). Ett bistånd som är utformat på ett sådant sätt att det i någon mån försvagar de sociala förutsättningarna i de grupper det är avsett att stödja får motsägelsefulla effekter om hypotesen är att det ska sänka kriminaliteten. Politiskt sett så har en av konsekvenserna i USA varit att debattörer som motsatt sig ekonomiskt bistånd fått ytterligare en angreppspunkt (Fraser & Gordon, 1999:323f).

signifikanta negativa samband mellan nivån på utbetalningar från AFDC och dråp, mord, våldtäkter och stöldbrott¹³. De följande två decennierna upprepades resultatet i en mängd studier över olika brottskategorier (se tabell 1 för en kort översikt av ett urval tidigare studier).

Tabell 1. Översikt tidigare forskning om sambandet mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet

Författare	Design	Analysenheter	Mått på ekonomiskt bistånd	Resultat
Burek (2005)	Tvärsnittsstudie	Län ¹⁴ (USA)	Kostnad per mottagare av ekonomiskt bistånd	Inget samband; inbrott och stöld
Burek (2006)	Tvärsnittsstudie	Län (USA)	Kostnad per mottagare av ekonomiskt bistånd	Inget samband; affektiva och materiella brott
DeFronzo (1983)	Tvärsnittsstudie	SMSAs ¹⁵ (USA)	AFDC-utbetalningar/mottagare	Negativt samband; mord, våldtäkt samt inbrott
DeFronzo (1996)	Tvärsnittsstudie	SMSAs (USA)	AFDC-utbetalningar/mottagare	Negativt samband; inbrott
Hannon (1997)	Tvärsnittsstudie	SMSAs (USA)	AFDC-utbetalningar/mottagare	Negativt samband; mord
Messner (1986)	Tvärsnittsstudie	SMSAs (USA)	AFDC-utbetalningar/mottagare	Positivt samband; inbrott, negativt samband; alla andra brott
Worrall (2005)	Longitudinell	Län(USA)	AFDC-utbetalningar, kostnad för social förvaltning, ”general relief” per mottagare	Inget samband
Worrall (2009)	Longitudinell	Län (USA)	Kostnad per mottagare av ekonomiskt bistånd samt AFDC-utbetalningar per mottagare	Negativt samband; mord
Savage et al. (2008)	Longitudinell	Länder	Kostnad av ekonomiskt bistånd som del av statlig budget	Negativt; stöld, mord

Frågan hade därmed nästan kunnat anses som utredd men väcktes igen i och med tre artiklar som publicerades i mitten av 2000-talet¹⁶. Worrall (2005) menade tvärt emot nästan all tidigare forskning att det inte existerade något samband mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet på det sättet man ditintills menat. Han ansåg att de genomsnittliga biståndsutbetalningarna enligt alla rimliga antaganden var för låg för att i något väsentligt avseende förmå någon att avstå från att begå brott och att tidigare studiers resultat till stor del färgats av teoretiska utgångspunkter. Genom att studera en tidsserie som sträcker sig mellan åren 1990-1998 med data för 58 kommuner i Kalifornien drog han slutsatsen att endast ekonomiskt bistånd utan inslag av social altruism inte har någon effekt på kriminalitet¹⁷. Två

13 DeFronzo, 1983.

14 ”Län” används som en motsvarighet till den engelska termen ”county”, och är en region som kan innefatta ett flertal städer.

15 Standard Metropolitan Statistical Area är en områdesindelning för statistiskt bruk som inkluderar minst ett urbaniserat område om 50000 invånare eller mer (Nussle, J, 2008)

16 Burek, 2005; Burek, 2006; Worrall, 2005.

17 Worrall, 2005:386.

efterföljande studier av Burek (2005, 2006) gav ytterligare skäl att ifrågasätta tidigare konsensus. 2005 års studie använde sig av kommuner i delstaten Kentucky som analysenheter och fann en positiv korrelation mellan stöldbrott och ekonomiskt bistånd. Medan 2006 års studie inte fann något samband mellan ekonomiskt bistånd och kriminalitet överhuvudtaget. Savage et al. var ett av de första svaren på de nya rönen och visade med en undersökning på ländernivå (52 länder över en tidsserie på 13 år mellan 1972-1984) att en tioprocentig ökning i utgifterna för ekonomiskt bistånd korrelerade med en genomsnittlig minskning på 2.3 procent i stöldbrottsligheten samt 3,3 procent för dråp och mord¹⁸. Slutligen så kom Worrall 2009 att svara på sin egna studie från 2005 och andra efterföljare och fick där ett resultat som än en gång pekade mot att det finns ett samband då han fann en negativ korrelation mellan mord och ekonomiskt bistånd¹⁹.

Man måste med ovanstående i beaktande dra slutsatsen att relationen mellan bistånd och kriminalitet är komplext. Väl känt är att ekonomiska svårigheter korrelerar med en mängd problem både på individ- och samhällsnivå. På individnivå har man i olika studier konstaterat att ekonomiska svårigheter kan få långtgående sociala konsekvenser både för barn och vuxna. Man har visat att barn som växer upp under knappa förhållanden får sämre möjligheter att delta i föreningsliv och andra aktiviteter. De löper också stor risk att stigmatiseras socialt och drabbas av psykiska problem så som nedstämdhet och depressioner²⁰. Det har också påvisats att ekonomiska svårigheter är intimt förknippat med skilsmässor, misshandel inom relationer och försummelse av barn²¹. Dålig ekonomi är överlag förknippat med sämre mental och fysisk hälsa hos familjer, unga²² och ensamstående²³ och förhållanden som är intimt förknippade med sociala fenomen som är kriminella eller som i mer eller mindre hög utsträckning samvarierar med kriminalitet.

2.2 Teorin om socialt stöd

Teorin om socialt stöd används i den här uppsatsen därför att den till skillnad från andra teorier som använts för att förstå kriminalitet på ett direkt sätt knyter an till de typer av institutionaliserade former av stöd som erhålls från staten. Jag ska innan jag går igenom komponenterna i teorin om socialt stöd i detalj redogöra övergripande för hur teorin kan tänkas förhålla sig gentemot kriminalitet och olika välfärdsregimer. Enligt teorin om socialt stöd så ska socialdemokratiska välfärdsstater ha lägre nivåer av

18 Savage et al., 2008.

19 Worrall, 2009.

20 Harju, 2008; Hagquist & Starrin, 1994:297.

21 Conger et al., 1990; Kinnunen & Pulkkinen, 1998. Vidare forskning kring hemmiljöns betydelse för utvecklingen av normbrytande beteenden hos barn och unga finns utförligt berskrivet av Andershed & Andershed (2005:94f) samt Ring (2001:105).

22 Rantakeisu et al., 1999.

23 Brown & Moran, 1997.

kriminalitet än liberala välfärdsstater i kraft av att medborgarna i den förstnämnda är berättigade till fler former av stöd. Det bör vara väl känt att så också är fallet. Vad som inte är känt är hur de sociala mekanismerna skiljer sig åt i de olika kontexter som de olika välfärdsregimerna utgör. Att högre bidragsnivåer samvarierar med lägre brottsnivåer i USA är något som helt stämmer överens med de förutsägelser som går att härleda ur teorin. Det går däremot inte att med säkerhet säga att exakt samma förhållande råder i Sverige baserat på att medborgarna här kommer i kontakt med välfärdsapparaten i högre utsträckning.

Den centrala tesen i teorin om socialt stöd är att olika former av kapital (emotionellt, kulturellt, socialt, materiellt) överförs mellan människor och mellan människor, nätverk och institutioner²⁴. Socialt stöd kan med andra ord till exempel bestå av emotionellt stöd från personer i ens närhet eller av institutionaliserat stöd på makronivå²⁵. Teorin gör gällande att de mest gynnsamma brottsreducerande effekterna fås av den typen av olika kapitalöverföringar, och att ju mindre stöd ett samhälle erbjuder desto högre kommer brottsnivåerna att vara²⁶.

Teorin skiljer mellan tre dimensioner av socialt stöd som var och en utgörs av distinktioner mellan de former av stöd som kan manifesteras. För det första görs en distinktion mellan *faktiskt* och *upplevt* stöd. Detta betyder att stöd kan erbjudas av någon aktör men att det inte uppfattas som stöd av individen och omvänt att stöd inte erbjuds men att individen ändå upplever stöd²⁷. För det andra skiljer teorin mellan instrumentella och expressiva former av stöd. Instrumentell support utgörs av ett utbyte där någon av aktörerna har syftet att uppnå ett önskat mål (exempelvis få ett banklån eller en anställning). Expressiva former av stöd erhålls från relationer av intrinsikalt värde (exempelvis vänskaps- och familjerelationer där man utbyter erfarenheter och åsikter eller får emotionellt stöd)²⁸. Den tredje, och för den här undersökningen viktigaste, dimensionen utgörs av skillnaden mellan formellt och informellt stöd. Formella former av socialt stöd utmärks av att de erhålls genom institutioner som är byråkratiserade, som har reglerade handlingsutrymmen, standardiserade procedurer samt hög grad av specialisering. Det kan vara verksamheter som antingen bedrivs av statliga myndigheter eller av privata aktörer som regleras genom lagar och regelverk. De informella formerna av socialt stöd står i kontrast till de formella genom en frånvaro av det formella stödets egenskaper eller genom att de informella sociala nätverken utmärks av pluralism sett till vilka typer av stöd som erbjuds²⁹.

24 Vaux, 1988:28f; Cullen et al., 1999:190.

25 Vaux, 1988:28.

26 Cullen et al., 1999:188.

27 Vaux, 1988:29; Cullen, 1994:530.

28 Cullen, 1994:530.

29 Vaux, 1988:234.

Det är här viktigt att påpeka att den här studien fokuserar på ett formellt uttryck av socialt stöd som går att kvantifiera. Vissa av variablerna som används i undersökningen tangerar i någon mån informella former av stöd, dock inte i tillräcklig utsträckning för att kunna göra några säkra uttalanden av den typ där effekterna av informellt och formellt stöd skulle kunna jämföras med varandra. Ekonomiskt bistånd bör vidare kunna anses ha både instrumentella och expressiva dimensioner. Instrumentellt i det att en av grundtankarna med det var att pacificera en socioekonomisk klass för att förhindra att de i brist på andra försörjningsmedel skulle tillgripa kriminalitet. Expressivt på så vis att det också är avsett att skydda grundläggande mänskliga behov och rättigheter.

Olika komponenter i teorin om socialt stöd har främst testats inom kontexten för en liberal välfärdsstat, resultatet av den här studien är dels avsett att förstås som att en komponent av teorin testas i en socialdemokratisk välfärdsstat. Teorin utgör på så vis en fond varpå olika välfärdsregimer och brottstyper appliceras (se 2.3 nedan). Ett resultat som bekräftar vad som framkommit i tidigare studier kan utifrån teorin tolkas som att mekanismerna för ekonomiskt bistånd (formellt socialt stöd) tycks fungera på ungefär samma sätt, ett annat resultat bör motsatt tyda på att mekanismerna ser annorlunda ut.

2.3 Materiella och affektiva brott

Vardagliga erfarenheter säger oss att olika former av kriminalitet motiveras på olika sätt. Chambliss³⁰ skiljer mellan brott som utförs i affekt och brott som utförs för materiell vinning. Hans antagande är att affektiva brott som till exempel mord och misshandel är svårare att kontrollera genom preventiva åtgärder och påföljder än brott som får materiell avkastning såsom stöld. Ekonomiskt bistånd bör enligt detta synsätt ha bättre förutsättningar att påverka brott som får materiell avkastning³¹. De brottstyper som används som beroende variabler i denna undersökning är misshandel samt stöld och snatteri³², där förstnämnda kategoriseras som affektivt och sistnämnda som materiellt. Om slutsatsen av teorin om socialt stöd är att ekonomiskt bistånd verkar dämpande på alla brottskategorier så öppnar Chambliss teori för alternativa slutsatsdragningar. En där misshandel inte påverkas av ekonomiskt bistånd eftersom det inte är ett ekonomiskt motiverat brott, och omvänt för stöld och snatteri.

30 Chambliss, 1967.

31 Burek, 2006; Devine et al., 1988.

32 De har valts med hänsyn till tre olika faktorer (1); de ska ha förekommit i tidigare utförda studier (2); de ska kunna kategoriseras som antingen affektiva eller materiellt motiverade samt (3); de ska vara tillräckligt vanligt förekommande för att någon statistiskt signifikant effekt ska kunna utläsas.

2.2 Ekonomiskt bistånd i Sverige

Synen på hur ekonomiskt bistånd ska utformas har i Sverige utmärkts av relativt hög samstämmighet mellan politiker till höger och vänster på den politiska skalan³³. Grundtanken har varit att de svenska välfärdsinstitutionerna ska utmärkas av en hög grad generalitet³⁴, innefattat socialtjänsten. I socialtjänstlagen formuleras det i 1 kap. 1§ som att »[s]amhällets socialtjänst [...] på demokratins och solidaritetens grund [skall] främja människornas ekonomiska och sociala trygghet«. Vidare i 4 kap. 1§ att »[d]en som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt«. Syftet och målet med försörjningsstödet är att »[d]en enskilde [...] genom biståndet [ska] tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv«. Försörjningsstödet ska till skäliga nivåer täcka in sådant som boende, livsmedel, fritid, TV-avgift, hemförsäkring samt medlemskap i fackföreningar och arbetslöshetskassa. Det finns också angivet att biståndet kan villkoras genom arbetspraktik eller andra kompetenshöjande verksamheter med målet att bidragstagaren ska komma in på arbetsmarknaden.

I praktiken så är inte generaliteten så hög som de politiska ambitionerna och lagtexterna ger sken av. I dagsläget styrs graden av generalitet dels av ekonomiska förutsättningar på kommunal nivå³⁵ och dels av faktorer som hänger ihop med lokala regelverk, rutiner och individuella handläggares syn på ekonomiskt bistånd i allmänhet³⁶. Antalet bidragstagare hänger normalt samman med makroekonomiska svängningar³⁷. 2012 var andelen bidragstagare som någon gång fick bidrag 4,2 procent av befolkningen, 225106 hushåll, vilket är oförändrat jämfört med 2011. Ensamstående kvinnor med barn representerar den vanligaste hushållstypen och den genomsnittliga bidragstiden per hushåll var 6,6 månader. Det var enligt en studie från 2005 mer än sex gånger vanligare att personer vars familj haft socialbidrag lagförts för något brott än övriga i befolkningen³⁸.

För att kort sammanfatta vad teoriavsnittet tagit upp: Om man tar teorin om socialt stöd för vad den är så ska alla former av socialt stöd ha brottspreventiva effekter. Det bör bli mer komplext i det fall man bestämmer sig för att testa enskilda komponenter av teorin och den här studien ska som bekant

33 Rothstein, 2010:30.

34 I den budgetproposition som författades av den år 1991 nyligen tillträdde borgerliga regeringen ställer man sig bakom idén om en generell välfärdspolitik i kontrast till en selektiv som man menade skulle inbegripa omfattande byråkrati och integritetsstörande undersökningar. Det fanns, menade man, goda skäl att anta att en selektiv välfärdspolitik skulle leda till att Sverige fick en konsoliderad underklass. (Rothstein, 2010:33f).

35 Stranz, 2007:208.

36 Givmildheten tycks till viss del styras av den rådande konjunkturen vilket leder till att »inställningen till socialbidragstagande i generell mening är mer positiv i samband med att bidragstagandet är mer utbrett.« (Stranz, 2007:209).

37 Bidragstagandet blev således relativt vanligt förekommande under 90-talets krisår och nådde en kulmen 1997. Det har därefter minskat och planat ut (Stranz, 2007:42).

38 Martens & Holmberg, 2005:9.

testa *ett* uttryck av formellt socialt stöd kvantifierat genom variationer i biståndsutbetalningarna. För det första går det att tänka sig att det finns skillnader mellan vilken verkan ekonomiskt bistånd har i en liberal respektive socialdemokratisk välfärdsstat. Dessa kan vara sprungna ur sociala mekanismer som är specifika för respektive samhällstyp. Exempelvis kan det ha olika effekter på grund av att upplevelsen av formella former av socialt stöd skiljer sig åt mellan länder med selektiva välfärdssystem och länder där välfärden är generell. Upplevelsen hos bidragsmottagarna kan mycket väl påverkas av om bidraget är riktad specifikt mot just den grupp de tillhör eller om det är en del av ett bidragsprogram som är selektivt i mindre utsträckning. För det andra kan man misstänka att sambandet är mer raffinerat om man tar hänsyn till hur motiveringarna till olika brott skiljer sig åt. Med utgångspunkt i premissen att stöld och snatteri är ekonomiskt motiverat i högre utsträckning än misshandel så bör också ekonomiska faktorer spela en större roll för stöldbrotten.

3. Syfte och frågeställningar

Denna studie har som syfte att undersöka om nivåerna av kriminalitet i Sverige påverkas av nivåerna av de summor som bidragstagare erhåller. Med hänsyn till att olika typer av brott kan tänkas ha grund i olika motiveringar tillkommer två frågeställningar; (1) om affektiva brott påverkas av nivåerna av ekonomiskt bistånd i någon riktning?; (2) om materiella brott påverkas av nivåerna av ekonomiskt bistånd i någon riktning?

Frågorna undersöks genom att titta på om summorna av det utbetalade ekonomiska biståndet per hushåll korrelerar med de båda brottskategorierna och i sådana fall i vilken riktning. Sambandet har tidigare undersökts i huvudsak i en liberal välfärdsstat här undersöks det i en socialdemokratisk. Utgångspunkten är att sambandet ska vara negativt dels med tanke på att det är det absolut vanligaste resultatet av tidigare studier och dels för att det är ett formellt uttryck för socialt stöd. Om det föreligger ett samband så bör materiellt motiverade brott korrelera med ekonomiskt bistånd i högre utsträckning än affektiva brott som bör korrelera i mindre utsträckning eller inte alls. Undersökningen utmynnar i en diskussion kring resultatets betydelse utifrån teorin om socialt stöd med hänsyn till dikotomin mellan affektiva och materiella brott.

4. Metod och material

Nedan följer en metodgenomgång, något om den statistiska diagnostik som föregått undersökningen samt specificeringar av det material som ligger till grund för studien. Studiens analysenheter utgörs av svenska kommuner och studien är av typen jämförande tvärsnittsstudie. Att studien utförs som tvärsnittsstudie snarare än med tidsseriedata är snarast en konsekvens av vilka resurser som funnits att tillgå. Dels ifråga om tillgången på variabeldata och dels ifråga om tid. Eftersom en undersökning över tid hade varit att föredra bör resultatet därför tolkas med viss försiktighet och kanske också i någon mån som en öppning för vidare undersökningar.

Jämförelsen mellan kommunerna möjliggörs av variationen i den oberoende variabeln som består av det genomsnittliga biståndsbeloppet per biståndshushåll och kommun år 2012. Minsta och största genomsnittliga utbetalningen var det året 3769 respektive 8539,25 kronor. Givet den stora skillnaden i bidragssummor så bör det teoretiska villkoret för en variation i de beroende variablerna vara uppfyllt – det vill säga; baserat på tidigare studier, och om sambandet ser likadant ut i Sverige som i USA, så bör högre utbetalningar innebära lägre brottsnivåer och omvänt. Endast de kommuner som redovisat beräkningar för hela året ingår i undersökningen. Av Sveriges sammanlagt 290 kommuner var det 47 som inte redovisat utbetalningar för alla tolv månader, de räknas därför som bortfall. Medelvärden, standardavvikelser och högsta och lägsta värde för varje kommun som ingår i undersökningen redovisas nedan i tabell 3³⁹.

Analysmetoden som används för denna studie är multivariat regressionsanalys genomförd i programmet SPSS. Regressionsanalys tillåter att man kontrollerar effekten på en beroende variabel av inte bara en utan flera oberoende variabler. Den här studien inbegriper utöver den huvudsakliga oberoende variabeln ett antal kontrollvariabler för strukturella faktorer som ofta samvarierar med kriminalitet⁴⁰. Validitet uppnås främst genom att variablerna motsvarar sådana som använts i de undersökningar som refererats i den här studiens teorikapitel. I de fall flera olika varianter av operationaliseringar varit möjliga (exempelvis som i fallet med medianinkomst kontra medelinkomst, se nedan) har av kumulativa skäl den tidigare vanligast förekommande operationaliseringen valts. Med det i åtanke så ska några saker påpekas. Validiteten kan vara internt giltig på så sätt att samma operationaliseringar används i relativ mening, detta förhindrar dock inte att operationaliseringarna i absolut mening skiljer sig åt. Detta är en konsekvens av att det finns skillnader i hur olika länder redovisar och definierar till exempel arbetslöshet (som är en vanligt förekommande och i denna studie

39 I appendix bifogas samma tabell (bilaga 2) med skillnaden att samma värden redovisas också för de analysenheter som hör till bortfallet. Detta för att redovisa att de bortfallna kommunerna inte alltför mycket skiljer sig från de kommuner som ingår i undersökningen.

40 Pratt & Cullen, 2005.

ingående variabel) vilket inte har undersökts närmare. Jämförelser med tidigare studier är alltså något som bör närmas med viss försiktighet. Validiteten påverkas också av valet av metod i och med den fundamentala svårigheten att i en datamängd inrymma alla de faktorer som kan tänkas påverka ett visst fenomen – inte minst kriminalitet som är ett fenomen som inte enbart förmås fångas in av socioekonomiska faktorer.

4.1 Statistisk diagnostik

Analyserna har förberetts genom ett antal diagnostiska tester med syfte att få variabelernas data att uppfylla de villkor som krävs för att multipel regressionsanalys ska kunna genomföras. Ett av de problem som kan uppstå är multikollinearitet som innebär att två eller flera oberoende variabler samvarierar med varandra på ett sådant sätt att de kan misstänkas mäta samma fenomen vilket kan påverka precisionen i en multipel regression⁴¹. Förekomsten av multikollinearitet har kontrollerats genom att undersöka variabelernas VIF-faktorer vilka ökar då en eller flera variabler är multikollineära med varandra. Rekommendationen är vanligtvis att det kritiska värdet på VIF-faktorn inte ska överstiga 2,5⁴², ingen variabel i den här undersökningen har ett värde som överstiger detta. Varje variabel har vidare kontrollerats genom funktionen explore i SPSS med syfte att leta efter snedfördelningar som kräver att variabler logaritmeras. Detta har genomförts genom att titta på värdena för skevhet och kurtosis som ska vara noll för att respektive variabels data ska anses som helt normalfördelade. Rekommendationen för gränsvärden för skevhet och kurtosis för denna studie är att inget av värdena ska överstiga +2 respektive understiga -2⁴³. Hur normalfördelade variabelerna är har också undersökts genom Kolmogorov-Smirnov- och Shapiro-Wilks-test⁴⁴ samt genom visuella inspektioner av Q-Q plottar och histogram för varje variabel. Resultaten från diagnosticeringen ledde till att den beroende variabeln för stöld och snatteri samt de oberoende variabelerna för män i åldrarna 15-29 och andel innevånare med utländsk bakgrund logaritmerades.

4.2 Beroende variabler

Undersökningens två beroende variabler består av: (1) affektiva brott operationaliserat som antalet anmälda fall av misshandel per 100.000 invånare och kommun samt; (2) materiella brott operationaliserat som antalet anmälda fall av stöld och snatteri per 100.000 invånare och kommun. Det

41 Djurfeldt, 2009:112f.

42 Djurfeldt, 2009:114.

43 Cameron, 2004:544.

44 Djurfeldt, 2009:62.

finns tänkbara alternativ till att använda just dessa två brott som beroende variabler. Exempelvis mord eller sexualbrott skulle kunna kategoriseras som affektiva brott, inbrott eller bedrägerier skulle kunna kategoriseras som instrumentella och så vidare. Alla undersökningar måste dock begränsas och valen av de två brottstyperna har gjorts dels med tanke på att de ska vara relativt vanligt förekommande och dels med tanke på att tidigare forskning säger att det finns en teoretisk chans att ekonomiskt bistånd har några effekter på just dessa brott. Sexualbrott har mig veterligen inte undersökts i någon högre utsträckning i undersökningar liknande denna – den teoretiska kopplingen känns dock i det fallet tunnare än mellan de valda brottstyperna och ekonomiskt bistånd. Däremot har mord undersökts många gånger på detta sätt, nackdelen är att den statistik som finns att tillgå för brottstypen inte är tillförlitlig då den starkt överskattar förekomsten (som oavsett överskattning är långt ifrån lika vanligt förekommande som misshandel). All kriminalstatistik kommer från Brottsförebyggande rådet och gäller för år 2012.

4.3 Oberoende variabel

Undersökningens oberoende variabel består av data som tagits fram ur Socialstyrelsens redovisningar för ekonomiskt bistånd för år 2012. De redovisas månadsvis med genomsnittssummor per hushåll och månad. Den data som utgör variabeln har räknats fram genom att lägga samman varje månads genomsnittssumma per kommun som redovisat beräkningar för alla månader och därefter dividera det sammanlagda beloppet med tolv för att få fram genomsnittsutbetalningen för varje hushåll under året.

4.4 Kontrollvariabler

I teorikapitel 2.2 konstaterades att det är mer än sex gånger så vanligt att personer från hushåll som fått ekonomiskt bistånd har begått något brott än den övriga befolkningen. Att genomföra en analys som denna och enbart kontrollera för biståndssummor skulle av det skälet inte vara särskilt fruktbart. Ekonomiska svårigheter sammanfaller som bekant ofta med kriminell verksamhet. Kontrollvariablernas närvaro är således nödvändig som motvikt till undersökningens oberoende variabel då de innefattar bakomliggande förhållanden som ofta samvarierar med kriminalitet. Pratt & Cullen listar i en metaanalys av kriminologiska studier fem stycken indikatorer på makronivå varav kriminologiska statistiska studier bör kontrollera för minst en men helst flera⁴⁵. Dessa fem är; andel icke-vita, antal arresteringar och fängslanden, andel svarta, antal skilsmässor samt andel som lever under fattigdomsgränsen. En del av denna statistik finns inte tillgänglig i Sverige. Exempelvis data över andel

45 Pratt & Cullen, 2005:404.

invånare på kommunnivå som lever under fattigdomsgränsen (klassificeringen för Sverige är andel personer med en inkomst under 60 procent av medelinkomsten) håller enligt SCB i nuläget för låg kvalitet. Övriga finns tillgängliga eller går att approximera.

Socioekonomiska variabler består av andel arbetslösa samt mediankomst per kommun. Arbetslöshet antas i litteraturen kunna ha både positiv och negativ koppling till kriminalitet. Å ena sidan stannar arbetslösa människor hemma i högre utsträckning än arbetande vilket gör det svårare att begå vissa typer av brott⁴⁶, å andra sidan kan motivationen att begå brott antas öka i och med att individernas ekonomiska förutsättningar försämrats⁴⁷). Inkomstnivåer har operationaliserats som medianinkomst snarare än medelinkomst. I tidigare nämnda metastudie konstateras att det inte finns några signifikanta skillnader mellan de båda måtten⁴⁸. Det vanligaste måttet i de studier som den här författaren sett är dock medianinkomst varpå det används också i denna undersökning.

Variabler för befolkningsammansättning består av två variabler: En för andel ensamstående kvinnor med barn och en för andel unga män per kommun. Ensamstående kvinnor med barn är socialt signifikativ och används ofta som ett mått på den sociala samhörigheten i ett samhälle⁴⁹. Variabeln mäter andelen ensamstående kvinnor med barn i åldrarna 0-24. Att kontrollera för andelen unga män stöds av att det är den grupp som står för den största delen av kriminaliteten⁵⁰. Variabeln för andel invånare med utländsk bakgrund är en approximation av två av de variabler som nämndes av tidigare nämnda metaundersökning. Den visar andelen personer folkbokförda i Sverige som antingen är födda utomlands eller vars föräldrar båda är födda utomlands. Det kan vara problematiskt att definiera människor på det här sättet⁵¹ men variabeln ingår ändå med syfte att kunna styrka ett eventuellt samband.

Geografisk variabel. Det finns en omfattande litteratur som konstaterat positiva samband mellan kriminalitet och befolkningstäthet och betydelsen av urbana områden för brottsnivåerna⁵². Befolkningstäthet har operationaliserats andel av kommunens innevånare som bor i tätort. Variabeln innehåller SCBs senast publicerade data för tätortsgrad från 2010.

46 Burek, 2005:373.

47 Becker, 1968.

48 Pratt & Cullen, 2005:397f.

49 Burek, 2006; Worrall, 2005; Sampson & Groves, 1989:781.

50 Män i åldersspannet 15-29 stod år 2012 misstänkta för sammanlagt 9405 fall av misshandel (inkl. grov ej med dödlig utgång) samt 40323 fall av brott mot förmögenhet (stöld, rån m.m.) motsvarande summor för män i åldersspannet 30-60+ var 8728 respektive 40328, då får man ha i åtanke att det sistnämnda åldersspannet är mer än dubbelt så långt som det första. Kvinnor (alla åldrar) stod under samma år misstänkta för *sammanlagt* 3199 fall av misshandel och 23048 fall av brott mot förmögenhet (Källa: Brå).

51 Pettersson, 2001:188.

52 Sampson, 1983.

Tabell 3. Översikt över variabler Medelvärden och standardavvikelser för variabler, $N = 247$.

	Medelvärde	Standardavvikelse	Min.	Max.
<i>Beroende variabler</i>				
Misshandel/100.000	723,55	269,774	110	1605
Stöld & Snatteri/100.000	1443,91	673,880	365	5678
<i>Oberoende variabel</i>				
Bistånd per hushåll	6468,9848	761,46326	3769	8539,25
<i>Kontrollvariabler</i>				
Medianinkomst	238076,862	22943,2555	201000	319948
Andel arbetslösa	3,3704	,90848	1,6	7,2
Ensamstående med barn	3,5398	,63500	1,27	5,15
Andel unga män	9,0733	,91076	7,06	13,97
Utländsk bakgrund	14,5473	7,89639	4,77	55,09
Andel boende i tätort	74,0745	14,35002	31	100

Anmärkning: $N = 247$

5. Resultat

Analysen är upplagd på så sätt att den för varje brottskategori inleds med en bivariat regression, därefter kontrolleras varje enskild kontrollvariabel mot biståndsvariabeln samt respektive brottstyp. Syftet med att kontrollera för varje variabel individuellt mot biståndet och brottskategorin är att se om det finns eventuella intressanta samvariationer då kontrollvariablerna isoleras från varandra.

Tabell 4 visar resultatet av regressionsanalysen för misshandel. Biståndsvariabeln uppvisar inte i någon av modellerna ett signifikant samband med misshandel. Modell 4, 6 och 7 antyder att det finns en brottspreventiv effekt i samband med ensamstående kvinnor, utländsk bakgrund samt tätortsgrad. Eftersom det är icke-signifikanta negativa korrelationer så blir ändå slutsatsen att bistånds nivåerna inte har någon relevant effekt på detta affektiva brott. Störst förklaringsstyrka, bortsett från modell 8, uppnås i modell 4 som kontrollerar för ensamstående kvinnor med barn (justerat $R^2 = ,301$).

Tabell 4. Resultat av multivariat regressionsanalys för misshandel. Standardiserade b-koefficienter, standardfel inom parenteser.

Modell	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Intercept</i>	669,059 (147,387)	1116,704 (196,763)	36,870 (153,381)	-46,408 (141,008)	-1571,571 (393,259)	231,885 (144,296)	401,943 (152,472)	-114,627 (387,331)
<i>Variabel för ekonomiskt bistånd</i>								
Bistånd per hushåll	,024 (,023)	,102 (,024)	,098* (,020)	-,029 (,019)	,023 (,021)	-,075 (,021)	-,038 (,022)	,048 (,018)
<i>Kontrollvariabler</i>								
Medianinkomst		-,224*** (,001)	-	-	-	-	-	-,299*** (,001)
Andel arbetslösa		-	,462*** (17,139)	-	-	-	-	,095 (20,760)
Ensamstående kvinnor med barn		-	-	,556*** (22,748)	-	-	-	,425*** (25,926)
Män 15-29		-	-	-	,363*** (167,554)	-	-	,075 (154,796)
Utländsk bakgrund		-	-	-	-	,452*** (33,807)	-	,176* (36,136)
Andel boende i tätort		-	-	-	-	-	,294*** (1,179)	,077 (1,402)
R2	,024	,044	,208	,307	,132	,195	,083	,460
R2 (justerat)	,001	,037	,202	,301	,125	,188	,076	,445

* $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0,01$

Tabell 5 visar resultatet av regressionsanalysen för stöld och snatteri. Inte heller för materiella brott har biståndet några relevanta effekter när alla i undersökningen ingående strukturella faktorer tas i beaktande. Dock visar biståndsnivåerna upp ett antal positiva korrelationer med stöld och snatteri. Noterbart är också att signifikansen för biståndsvariabeln försvinner vid kontroll för utländsk bakgrund och tätortsgrad, vilket antyder att biståndsnivåerna är mindre förknippat med kriminalitet i samband med just de faktorerna. Förklaringsstyrkan, uteslutet modell 8, var som störst vid kontroll för utländsk bakgrund i modell 6 (justerat $R^2 = ,346$). Förklaringsstyrkan i modellerna var genomgående också starkare för materiella brott än för affektiva brott.

Tabell 5. Resultat av multivariat regressionsanalys för stöld och snatteri. Standardiserade b-koefficienter, standardfel inom parenteser.

Modell	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Intercept</i>	6,616 (,227)	6,563 (,310)	6,032 (,255)	5,594 (,224)	2,100 (,571)	5,733 (,202)	5,971 (,219)	4,118 (,592)
<i>Variabel för ekonomiskt bistånd</i>								
Bistånd per hushåll	,159** (,000)	,153** (,000)	,203*** (,000)	,111** (,000)	,158** (,000)	,031 (,000)	,063 (,219)	,080 (,000)
<i>Kontrollvariabler</i>								
Medianinkomst		,017 (,000)	- -	- -	- -	- -	- -	-,183** (,000)
Andel arbetslösa		- -	,274*** (,029)	- -	- -	- -	- -	-,072 (,032)
Ensamstående kvinnor med barn		- -	- -	,509*** (,036)	- -	- -	- -	,246*** (,040)
Män 15-29		- -	- -	- -	,469*** (,243)	- -	- -	,207*** (,237)
Utländsk bakgrund		- -	- -	- -	- -	,585*** (,047)	- -	,320*** (,055)
Andel boende i tätort		- -	- -	- -	- -	- -	,456*** (,002)	,178** (,002)
R2	,159	,026	,098	,282	,245	,352	,224	,481
R2 (justerat)	,025	,018	,091	,272	,239	,346	,217	,466

* $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0,01$

Ekonomiskt bistånd har inte några säkerställda effekter i endera riktning vid kontroll för alla ingående variabler. En något större andel av variansen förklaras i den fullständiga modellen för stöld och snatteri än för misshandel ($R^2 = ,466$ mot $R^2 ,445$), modellerna förutsäger alltså materiella brott bättre än affektiva brott.

Resultaten pekar på att ekonomiska faktorer överlag tycks mer förknippade med materiella brott, överraskande nog så går dock sambanden i positiv riktning. Högre bidragsnivåer sammanfaller med högre nivåer av stöld och snatteri i fem av åtta modeller. Vad detta betyder är svårt att uttala sig om och sambandet kan mycket väl vara spuriöst.

Sammanfattningsvis pekar dock resultaten både för misshandel och stöld och snatteri åt ett annat håll än vad tidigare forskning visat. Det finns ingenting i dessa resultat som tyder på att biståndsnivåerna skulle påverka brottsnivåerna överhuvudtaget, mer än de samband som försvinner i de fullständiga modellerna. Ändå går det med tanke på metodologiska begränsningar inte att utifrån resultatet dra slutsatsen att ekonomiskt bistånd är meningslöst ur ett brottspreventivt perspektiv. Det finns åtminstone två skäl till detta. För det första så kan det vara så att bidragsnivån spelar mindre roll än det faktum att man faktiskt får bistånd. För det andra så kan det vara så att variationerna i bidragsnivåerna inte är tillräckliga för att någon effekt ska kunna skönjas. Till sist är det också värt att

nämna att resultaten kan tolkas som att de pekar mot faktorer i teorin om socialt stöd som inte uttryckligen undersöks i den här studien så som informella och expressiva former av socialt stöd. Att till exempel högre medianinkomst sammanfaller med mindre brottslighet och högre arbetslöshet med högre brottslighet känns intuitivt riktigt därför att båda faktorerna innehåller sociala såväl som ekonomiska dimensioner. Variabeln för andel ensamstående kvinnor med barn visade också den starka samband med kriminalitet och den har i en del tidigare studier använts som indikator för social samhörighet eller bristen därav.

6. Diskussion och slutsatser

Den här studien hade som syfte att undersöka om nivåerna av kriminalitet i Sverige påverkas av nivåerna av de summor som bidragstagare erhåller. Till det tillkom två frågeställningar:

1. Om materiella brott påverkas av ekonomiskt bistånd i någon riktning?
2. Om affektiva brott påverkas av ekonomiskt bistånd i någon riktning?

Syftet kan besvaras med att resultaten från den här studien föreslår att sambandet mellan bidragsnivåer och kriminalitet i Sverige är svaga som bäst. Trots att variationen mellan högsta och lägsta genomsnittliga bidragsnivåer är förhållandevis stor så tycks det inte påverka brottsnivåerna åt något håll. Bortsett från att biståndet i fyra modeller visade signifikanta positiva samband med stöldbrott vid kontroll för fyra av de ingående variablerna. Samma svar får fråga två och tre. De negativa samband som konstaterats i tidigare studier har alltså inte upprepats vare sig för affektiva eller materiella brott. Det finns dock några variationer som kan vara värda att beakta. Det finns intressanta samvariationer i de modeller som kontrollerar för enskilda strukturella faktorer (modell 2-7). Framförallt de tidigare nämnda samvariationerna när det gäller stöld och snatteri där biståndet korrelerar med ökade förekomster av stölder och snatteri tills man kontrollerar för utländsk bakgrund och tätortsgrad. Men också det affektiva brottet uppvisar icke-signifikanta negativa resultat som kan antyda att det finns en ringa brottsdämpande effekt.

Noterbart är att de kompletta modellerna i föreliggande studie inte uppnådde högre nivåer av förklarad varians. Exempelvis Burek (2006) använder i princip samma variabler som denna studie för att undersöka sambandet mellan ekonomiskt bistånd och två olika kategorier av egendomsbrottslighet⁵³

⁵³ Kategorierna som används är de som i USA benämns som Part One och Part Two Property Offenses. Part One inkluderar inbrott, stöld, bilstöld och rån, Part Two häleri, vandalism, bedrägeri, förfalskning samt förskingring (Burek, 2005:361).

och lyckas uppnå en något högre nivå av förklarad varians. Jämförelsen med Bureks studie relaterar i första hand till den del av denna studie som tittade på sambandet mellan ekonomiskt bistånd och stöld och snatteri vilket i den fullständiga modellen uppnådde en förklarad varians till $R^2 = ,481$, att jämföra med Bureks studie som uppgick till $R^2 = ,548$ (Part One) respektive $R^2 = ,615$ (Part Two)⁵⁴. För det första så är detta naturligtvis en svaghet av det enkla skälet att någon eller några faktorer saknas i modellerna. Att öka validiteten och förklaringsstyrkan hos de modeller som används i försöken att förklara brottslighet är en utmaning för forskningsfältet i allmänhet, och har också varit det för författaren till den här studien. För det andra så kan grunden till skillnaderna ligga i olikheter mellan de olika länder studierna genomförts i. Dels så är variablerna i denna undersökning i många fall approximationer av variabler som använts i tidigare studier, då exakta motsvarigheter i vissa fall varit omöjliga att tillgå. Dels kan det också vara så att variablerna teoretiskt stämmer tämligen väl överens i det avseendet att de är avsedda att mäta samma fenomen men att datan samlats in enligt andra definitioner och mått. Slutligen går det inte att bortse helt från möjligheten att de konkreta effekterna av alla de ingående variablerna är större i USA. Vilket skulle kunna betyda att exempelvis arbetslöshet, eller någon annan strukturell faktor väger tyngre som motivation till kriminalitet där än i Sverige.

Worrall föreslog att endast formellt socialt stöd i form av ekonomiskt bistånd var otillräckligt för att ha några brottspreventiva effekter. Vilket med tanke på den här studiens resultat är det en rimlig invändning att ta i beaktande. Denna studie har funnit att variationer i den genomsnittliga storleken på biståndsutbetalningar inte korrelerar med de undersökta brottstyperna i den brottspreventiva mening många tidigare studier etablerat. Resultatet ska tolkas med försiktighet, inte minst med tanke på att det är en tvärsnittsstudie⁵⁵. Notera dock att en del av den tidigare forskningen också är tvärsnittsstudier och att man i dem faktiskt fann negativa korrelationer mellan biståndsbelopp och kriminalitet. Jag menar därför att sambandet inte går att avfärda helt. Däremot går det att spekulera i om ekonomiskt bistånd har olika effekter inom olika välfärdsregimer vilket är en fråga som inbjuder till vidare forskning. Savage et al. fann som bekant, vilket berördes tidigare i teorikapitlet, att det fanns en negativ korrelation mellan vad stater spenderar på sina biståndsprogram och kriminalitet – deras undersökning gjorde dock ingen skillnad mellan olika typer av välfärdsstater. Tyvärr redovisar de heller inte resultaten per land vilket hade möjliggjort en översiktlig jämförelse mot Esping-Andersens typologi. Det är hur som helst inte alls otänkbart, och kanske till och med troligt med tanke på den här studiens resultat, att sambanden mellan bistånd och kriminalitet är mer komplexa i länder där välfärden är mer utbredd och generell. Detta implicerar att formella former av socialt stöd har andra förutsättningar i en socialdemokratisk

54 Burek, 2005:377.

55 En studie genomförd med tidsseriedata vore önskvärd då den skulle kunna avslöja fluktuationer i kriminaliteten till följd av neddragningar eller ökningar i bidragstagandet och kontrollera det mot utbetalda bidragssummor.

OM EKONOMISKT BISTÅND OCH KRIMINALITET

välfärdsstat än i en liberal. Ett förslag är att förutsättningarna förändras på grund av skillnader i hur det formella stödet upplevs. I ett land där välfärden i högre grad är generell befinner man sig på botten om man får bistånd, bistånd under en mer selektiv välfärdsregim innebär istället att man, i brist på bättre uttryck, i någon mån är utvald. Det skulle i sådana fall innebära att teorin om socialt stöd skulle behöva modifieras med hänsyn till vilken välfärdsregim som undersöks eftersom liknande åtgärder ger upphov till olika resultat beroende på vart de genomförs. Det kan vidare för framtida forskning vara värt att beakta andra former av socialt stöd som tillhandahålls av staten. Detta skulle till exempel kunna vara att undersöka effekterna av instrumentella former av socialt stöd där bistånd villkoras exempelvis med verksamheter som syftar till att hjälpa bidragstagare tillbaka till arbetsmarknaden. Eftersom sådana program i någon mån omfattar både sociala och ekonomiska dimensioner så finns det en möjlighet att de har mätbara brottspreventiva effekter av det slag som inte syns i den här undersökningen som enbart tagit socialt stöd i form av ekonomisk ersättning i beaktande.

Källförteckning

- Andershed, H., Andershed, A-K. (2005): *Normbrytande beteende i barndomen*. Stockholm. Gothia förlag.
- Becker, G. (1968): Crime and punishment: An economic approach. *Journal of political economy*, 76 (2):169-217.
- Brown, G.W., Moran, P.M. (1997): Single mothers, poverty and depression. *Psychological medicine*, 27 (1):21-33.
- Burek, M. (2005): Now serving part two crimes: Testing the relationship between welfare spending and property crimes. *Criminal justice policy review*, 16 (3): 360-384.
- Burek, M. (2006): AFDC to TANF: The effects of welfare reform on instrumental and expressive crimes. *Criminal justice studies*, 19 (3):241-256.
- Cameron, A.C. (2004): Kurtosis. I: Lewis-Beck, M.S., Bryman, A., Futing Liao, T. (red.) (2004): *Encyclopedia of social science research methods*. Thousand Oaks. Sage Publications Inc.
- Chambliss, W.J. (1967): Types of deviance and the effectiveness of legal sanctions. *Wisconsin law review*, (1967):703-719.
- Chamlin, M.B., Cochran, J.K. (1995): Assessing Messner and Rosenfeld's institutional anomie theory: A partial test*. *Criminology*, 33 (3):411-429.
- Conger, R.D., Elder, Jr, G.H., Lorenz, F.O., Conger, K.J. (1990): Linking economic hardship to marital quality and instability. *Journal of marriage and family*, 52 (3):643-656.
- Cullen, F.T. (1994): Social support as an organizing concept for criminology: Presidential address to the academy of criminal justice sciences. *Justice quarterly*, 11 (4):527-559.
- Cullen, F.T., Wright, J.P., Chamlin, M.B. (1999): Social support and social reform: A progressive crime control agenda. *Crime & delinquency*, 45 (2):188-207.
- DeFronzo, J. (1983): Economic assistance to impoverished americans. *Criminology*, 21 (1):119-136.
- DeFronzo, J. (1996): Welfare and burglary. *Crime & delinquency*, 42 (2): 223-230
- Devine, J.A., Sheley, J.F., Smith, M.D. (1988): Macroeconomic and social-control policy influences on crime rate changes, 1948-1985*. *American sociological review*, 53 (3):407-420.
- Djurfeldt, G. (2009): Multipel regressionsanalys, I: Djurfeldt, G., Barmark, M. (red.) (2009): *Statistisk verktygslåda – multivariat analys*. Lund. Studentlitteratur.
- Djurfeldt, G. (2009): Enkel regressionsanalys, I: Djurfeldt, G., Barmark, M. (red.) (2009): *Statistisk verktygslåda – multivariat analys*. Lund. Studentlitteratur.
- Esping-Andersen, G. (1990): *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge. Polity press.
- Fraser, N., Gordon, L. (1994): A genealogy of dependency: Tracing a keyword of the U.S. welfare state. *Signs*, 19 (2):309-336.
- Frieden, J.A. (2006): *Global capitalism. It's fall and rise in the twentieth century*. New York. Norton & Company, Inc.
- Hagquist, C., Starrin, B. (1994): Barns hälsa och föräldrars arbetslöshet. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 4:287-301.
- Hannon, L. (1997): AFDC and homicide. *Journal of sociology and social welfare*. 24 (4):125-136.
- Harju, A. (2008): *Barns vardag med knapp ekonomi. En studie om barns erfarenheter och strategier*. Diss. Växjö universitet. Växjö. Växjö university press.
- Kinnunen, U., Pulkkinen, L. (1998): Linking economic stress to marital quality among finnish marital couples: Mediator effects. *Journal of family issues*, 19 (6):705-724.

- Martens, P. & Holmberg, S. (2005): *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet. Rapport 2005:17*. Stockholm. Brottsförebyggande rådet.
- Messner, S.F. (1986): Geographical mobility, governmental assistance to the poor, and rates of urban crime. *Journal of crime and justice*, 9:1-18
- Murray, C. (1984): *Losing ground: American social policy, 1950-1980*. New York. Basic Books.
- Nussle, J. (2009): OMB Bulletin No. 09-01: Update on statistical area definitions and guidance on their uses. [Hämtad 2014-05-20 från: <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/omb/assets/omb/bulletins/>]
- Pettersson, T. (2001): Utländsk bakgrund och ungdomsbrottslighet. I: Estrada, F., Flyghet, J. (red.): *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. [förlagsort saknas]. Studentlitteratur.
- Pratt, T.C., Cullen, F.T. (2005): Assessing macro-level predictors and theories of crime: A meta-analysis. *Crime and justice*, 75:373-450.
- Pratt, T.C., Godsey, T.W. (2003): Social support, inequality and homicide: A cross-national test of an integrated theoretical model. *Criminology*, 41 (3):611-644.
- Rantakeisu, U., Starrin, B., Hagquist, C. (1999): Financial hardship and shame: A tentative model to understand the social and health effects of unemployment. *British journal of social work*, 29 (6):877-901.
- Ring, J. (2001): Riskfaktorer och brott. I: Estrada, F., Flyghet, J. (red.): *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. [förlagsort saknas]. Studentlitteratur.
- Rosenfeld, R. (1986): Urban crime rates: Effects on inequality, welfare dependency, region, and race. I: Byrne, J.M., Sampson, R.J. (red.). *The social ecology of crime*. New York. Springer.
- Rothstein, B. (2010): *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik*. Stockholm. SNS Förlag.
- Sampson, R.J. (1983): Structural density and criminal victimization. *Criminology*, 21 (2):276-293.
- Sampson, R.J., Groves, W.B. (1989): Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American journal of sociology*, 94 (4):774-802.
- Savage, J., Bennett, R.R., Danner, M. (2008): Economic assistance and crime: A cross-national investigation. *European journal of criminology*, 5 (2):217-238.
- Stranz, H. (2007): Utrymme för variation – om prövning av socialbidrag. *Rapport i socialt arbete*, nr 119. Institutionen för socialt arbete Stockholms universitet.
- Vaux, A. (1988): *Social support. Theory, research, and intervention*. New York. Praeger.
- Worrall, J.L. (2005): Reconsidering the relationship between welfare spending and serious crime: A panel data analysis with implications for social support theory. *Justice quarterly*, 22 (3):364-391.
- Worrall, J.L. (2009): Social support and homicide. *Homicide studies*, 13 (2):124-143.
- Young, J. (1994): Incessant chatter: Recent paradigms in criminology. I: Maguire, M., Morgan, R., Reiner, R. (red.): *The Oxford handbook of criminology*. Oxford. Clarendon press.

Appendix

Bilaga 1-2

Bilaga 1, Korrelationsmatrix

	Misshandel	Stöld och snatteri	Ekonomiskt bistånd	Medianinkomst	Arbetslöshet	Ensamstående kvinnor med barn	Män 15-29	Utländsk bakgrund	Tätortsgrad
Misshandel	1								
Stöld och snatteri	,628**	1							
Ekonomiskt bistånd	,024	,159*	1						
Medianinkomst	-,188**	,070	,348**	1					
Arbetslöshet	,446**	,241**	-,161*	-,555**	1				
Ensamstående kvinnor med barn	,553**	,520**	,094	,185**	,287**	1			
Män 15-29	,363**	,469**	,002	-,054	,315**	,335**	1		
Utländsk bakgrund	,435**	,592**	,219**	,181**	,241**	,485**	,425**	1	
Tätortsgrad	,286**	,469**	,212**	,522**	,064	,538**	,319**	,549**	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

c. Listwise N=247

OM EKONOMISKT BISTÅND OCH KRIMINALITET

Bilaga 2. Översikt över variabler inkluderat bortfall. Medelvärden och standardavvikelser för variabler, $N = 247$ med bortfall $N = 43$ inom parenteser.

	Medelvärde	Standardavvikelse	Min.	Max.
<i>Beroende variabler</i>				
Misshandel/100.000	723,55 (743,28)	269,774 (262,317)	110 (247)	1605 (1330)
Stöld & Snatteri/100.000	1443,91 (1408,86)	673,880 (478,051)	365 (520)	5678 (2375)
<i>Variabel för ekonomiskt bistånd</i>				
Bistånd per hushåll	6468,9848	761,46326	3769	8539,25
<i>Kontrollvariabler</i>				
Medianinkomst	238076,862 (240598,302)	22943,2555 (27487,7556)	201000 (201444)	319948 (337030)
Andel arbetslösa	3,3704 (3,3512)	,90848 (,83134)	1,6 (1,4)	7,2 (6)
Ensamstående med barn	3,5398 (3,4729)	,63500 (,67893)	1,27 (1,94)	5,15 (5,3)
Andel unga män	9,0733 (9,2569)	,91076 (1,06546)	7,06 (7,41)	13,97 (12,99)
Utländsk bakgrund	14,5473 (13,7583)	7,89639 (6,55344)	4,77 (6,2)	55,09 (33,45)
Andel boende i tätort	74,0745 (76)	14,35002 (15,467)	31 (37,3)	100 (100)